

Bai, Belzunce jauregiko murru zahar horiek bezain azkar dago Eskuara gure herrian. Bai zahar, bai gazteak denek Eskuara dugu mintzo. Gure familietan, Herriko-Etxeko ala gainerateko biltzarretan beti eskuaraz ari gira. Elizan, otoitz ala kantu dudarik ez da: eskuaraz. Nahiz nola izan ote ditake bertzalde holako erretor batekin, bai osoki apeza eta zinez Eskualduna!

Dena den lehen ala orai hola goazen beti aintzina guk gure besoez, dela lentegietan ala lur-lanetan Eskual-Herri eder hau artatuz, zuek aldiz zuen izpiritu argituez gure ohidurak eta mintzaira xaharra begiratzuz eta apainduz, denak elgarrekin eskuz-esku eta bakean.

Beti bizi eta azkar egon dadin ESKUARA...

EUSKALTZAINBURUAREN AGURRA

Aiherrako alkate jauna

Jaun-andreak:

Challet Aiherra-ko jaun meraren ongi etorrizko hitz eder-
rrak entzun ditugu. Hoiak entzun eta, ene eleak, eskerrak
agertzeakoak, ez bitez zirimonia huts edo usaiazko eleketa
bezala har. Ezen barne-barnetik eta bihotz-bihotzetik erranak
nahi ditut.

Bai. Eskerrak zuri, alkate jaun horri, eskerrak Aiherra-ko
herriari, eskerrak besta eder hau apailatzen hain artoski par-
te hartu duzuen guztioi. Eskerrak, azkenik, hainbeste tokita-
rik bilkura huntara bildu zareten guztioi.

Aiherra-n, Nafarroa Behereko herri polit' huntan biltzen
da egun Euskaltzaindia.

Eta zorionean, egun hautan, tenorerik hoberenean hartua
dut Aita Xabier-ek Beloke-tik igorri didan liburua. Anai
Rafael Muskarditz-en erranak dakarzkien liburu xarmanta
(1). Hemengoa, Aiherra-ko semea baitzen Anai Muskarditz
hori. Aitortzen dut haren liburua ez zaidala bat ere gaizki hel-

(1) *Nor da hor?*, Editions Ezkila, Notre Dame de Belloc, Urt, 1975.

du, hemengo euskararen berezitasunak ikasteko, hemengo mintzamoldearen xehetasunei ohartzeko.

Euskaltzaindia izena duen gure batasun hunek Euskal-Herri guztia bere xoko guztiekin agurtu eta ezagutu nahi du, euskaldun guztiak beren mintzairaren amodioan sustatu nahi ditu, euskaldunak euskarari zinez eta finko atxikiak izan daitezen nahi du. Eta nola herri guztiak bana-banaka bisitatzerik ez baitu, egungoa bezalako okasione eta paradez baliatzen da ahal duenaren egiteko.

—oOo—

Segur naiz, anitzek ez dakiela Euskaltzaindiaren berririk, bertze anitzek, berriz, bai. Ez dakitenen faboretan, bada, hitz bi erranen ditut Euskaltzaindia zer den, zertarako den, eta, beraz, egungo bilkura hunek zer erran nahi duen aditzera emanez.

Badu larehun eta gehiago urte Detxepare, Nafarroa Behere huntako euskal poeta handi hark errepikatu zuela: Heuskara, ialgi adi kanpora! Heuskara, ialgi adi plazara! Heuskara, ialgi adi mundura! Heuskara, habil mundu guzira! Heuskara! Heuskara! Heuskara! Heuskara, ialgi adi dantzara! (2).

Badu larehun eta gehiago urte —erran dut— Nafarroa Behereko parte huntan errepika hau entzun zela.

Eta zuek badakizute ontsa nolako segida eta ihardespena izan duen orai artio gure poeta zaharraren deihadarrak. Hala-hulakoa, hitsa, eskasa, tristea. Ez, inola ere, hark amets eta nahi izan zuen bezain bertzekoa.

Mendez-mende hor ibilia da gure euskara untzi pilotu gabeen pare, arrokapean, itsaso eta uhuinpean galdu ordean, umezurtz triste eta jabegabeen egitekoak ibili ohi diren gisa. Hala zioen Sara-ko Etxeberrik XVIII. mende hondarrean (1).

Baina Etxeberrik gauza hoik erranez gero ere, gure euskarak ezagutu duen zorzea ez da arraiagoa izan.

Zer egin, bada, euskara behehitze eta egoitza ilun huntarik ateratzeko? Bada zer pentsa eta zeri lot, zeren guztia beharrean aurkitzen baita gure mintzaira.

(2) BERNAT DECHEPARE, *Linguae Vasconum Primitiae*, 1545; Edilik ager arazia, Donostia 1968; "Kontrapas", 126 orrialdean.

(1) Joanes Etxeberri Sarakoaren *Lan Hautatuak*; Lur Editorialak ager araziak, 1972; "Eskuararen Ethorkia"; Ikus 115 orrialdea.

Richelieu kardenalak Akademia bat iarri zuen frantsesa errekaikatu, apaindu, landu eta artatzeko. Akademiara deitzen dituzte lan hortarako trebe edo gai diren jaunak, edo modu batera nahiz bertzera frantsesaren alde lan ederrik egin dutenak. Badakigu, gainera, halako ospe eta ohorez inguraturik egon ohi direla batasun horretan sarturik diren jaunak. "Immortels" deitzen dituzte, nahiz eta bertze guztiak bezalaxe hiltzen diren.

Ote zekien Frantziako eta Espainiako Akademien berririk Jose Paulo Ulibarri ferratzaileak, gure herriko gizon xalo hark? Nik ez dakit. Joan den hilabeteko 17an egin du Euskaltzaindiak besta unki garri bat Okendoko herrian, Araban, haren sorlekuan, Ulibarri horren berrehugarren urtea ospatzeko

Jose Paulo Ulibarrik, bada, joan den mendearen hastean, euskararen kinka larria ikusiz, galdatzen zuen Gernikako arbolaren pean, bizkaitarrek beren bilkurak egiten zituzten tokian, hauta zitezela 24 gizon, euskararen arta izan zezaten (2).

Haren oiua ere orduan ez zen entzuna izan.

Bainan emeki-emeki kezka bat, arrangura bat, kontzientzia zoli eta bizi bat indarra hartuaz eta euskaldunen bihotzetan erroak eginez joango da: euskara begiratu behar delako arrangura. Bai. Euskara salbatu behar dela, eta horretarako, eta bertzeak bertze direla, batasun bat, elkarte bat sortu beharra dagoela, Akademia bat. Eta Akademia huni Euskaltzaindia izena jartzen zaio, hau da: Euskara zaintzeko eta begiratzeko, lantzeko, aitzinatzeko eta altxatzeko jarririk dagoen elkarte, batasuna. Hori erran nahi du izen horrek. Euskaltzaindiaren sortze hori 1918an izandu zen. Erranik dago hunekin Euskaltzaindia zer den, noizko den eta bai zertarako den ere: gure mintzaira begiratzeko, lantzeko eta iraun arazitzeko.

Segur da gure batasun hunen ahala ez dela xede guzti hoiiek erdiesteko beharko lukeen bezain bertzekoa. Bera bakarrik ez dela horretarako aski gai eta indartsu. Hori bistan da. Horretarako euskaldun guztien laguntasuna eta arrimua

(2) Ikus J. P. Ulibarrikoaren *Gutunliburua*. Faksimilezko edizioa, Arabako Diputazioak ager arazia, 1975.

behar du. Bai. Euskaldun guztiek beharko dute huntan elkarrekin ari eta lagundu.

Euskaltzaindiak berrogoi eta hamar eta gehiago urte huntan zer egin duen euskararen egoitza altxatzeko, ezin dut nik hemen puntuz-puntu eta xeheki kontatu. Hauxe bakarrik erranen dut: Ortografa batu duela, euskaldun guztiek izkiriatzeko orduan molde bat, berbera eta berdina erabil dezaten.

Urrats hunek bere egitez ezteusa, gutibaliao eta hutsaren parekoa iduri du, baina luzarora behatuz ez da hala. Hizkuntza biziak, mintzatuak, bere anaia bizkia edo birtxia bezala daduka bertzea, izkiriaterakoan erabili behar dena. Bi anaia horiek elkar laguntzen dute, eta bata bertzearen beharrean da, Mikel Zarate jaunak bere azken liburuko alegi eder batean agertzera eman duen bezala. Are gehiago, bi anaia birtxiok soinkideak dira, siamesak, alegia. Bata bertzeagandik ezin bananduzkoak, bainan halaz ere bakoitzak badu bere nortasuna, bere bisaia eta bai bere legeak ere (1).

Gainera, Euskaltzaindiak emeki-emeki arauak eta argibideak ematen ditu, euskalkiak eta eskualdeetako mintzamolde bereziak errespetatuz, horien gainetik Euskal Herri guztirako euskara molde bat zabala, orokorra eta guztiona egin nahiz, eta euskara hori ikastola edo eskolen bidez heda ahal izan dadin (norbere eskualdekua bat ere gutietsi gabe, jakina).

Sobera ere badakigu ahalegin guztiok alferrekoak gerta daitezkeela, guztiz ere euskarari zabalkunde bideak eta irakasbideak galerazten bazaizkio, bainan gure aldetik bedere tresna prestik eta gerturik egon dadila. Hori nahi dugu.

Eta gure tresna hori asmakizun ergel eta funtsgabeko bat gerta ez dadin, geure zangoak lurtean ongi finkatuak nahi ditugu. Hizkuntza landu guztiek erregela baten beharra dute. Ideal baten, lege baten, mirail baten beharra. Eta horretarako euskararen tradizioa ikertzen dugu, euskararen autore zahar ospetsuak gogoan hartzen ditugu, ez noski horiei estekaturik egoiteko, bainan bai neurri batean gidari, argi emaile eta bide erakusle izan daitezen. Eta hortakotz, hain zuzen, Iparraldeko Euskal-Herria gordailu bat dugu, guretzat guztiz baliosa eta maitagarria dena, zeren hemengoak ziren edo

(1) *Ipui antzeko*, Gero 1975; "Idatz eta Mintz", 25. orrialdean.

hemen lan egin zuten Detxepare, Leizarraga, Axular, Tartas eta beste autore zahar ospetsuetarik askok.

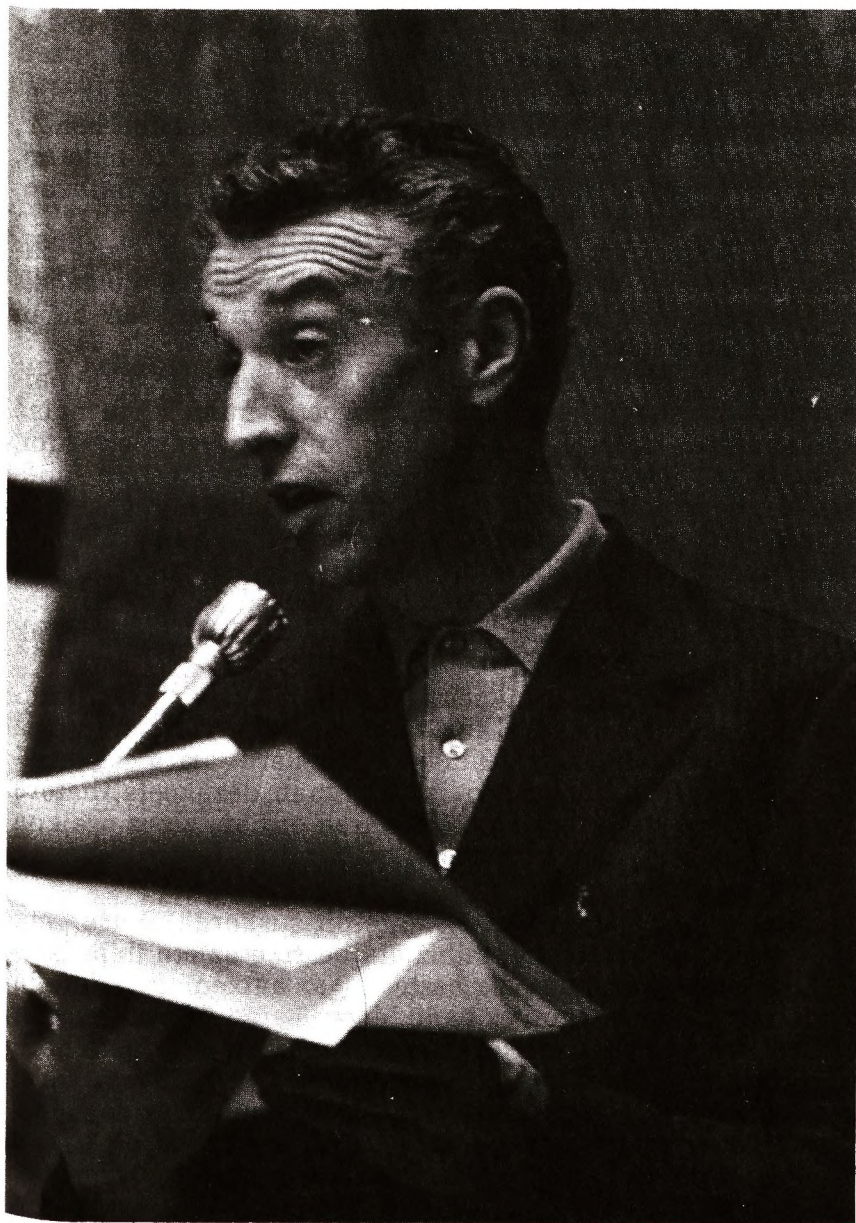
Esan dezadan, azkenik, gure Akademian, bertze Akademitan bezala, badirela hiru "académiciens" mueta edo maila. Lehen mailatakoak, erdaraz "numéraires" deitzen direnak, guk euskaltzain osoak deitzen ditugu. Hoiiek 24 dira, eta Euskal-Herriko eskualde guztietarik hartuak dira. Hoietaz gainera badira euskaltzain laguntzaileak eta euskaltzain ohorezkoak, eta hauentzat ez da kontu edo muga jakinik.

Gaur, bada, Emile Larre Aiherra-ko erretore jaunak, Euskaltzaindian sartzea eginen du euskaltzain oso bezala. Horretarako Arautegiak manatzen duen sarrera-hitzaldia irakurriko du. Ondoren, Euskaltzaindiko lehendakari ordeoa den Jean Haritschelhar jaunak ihardespenezko hitzaldia eginen du. Eta azkenik, euskaltzain osoa delako ageri edo sinestamendua emanen zaio Emile Larre jaunari.

Gero, berriz, euskaltzain laguntzaile (erran nahi da "académiciens correspondants") bezala hartuak izan diren hiru jaunei diploma edo hartako sinestamendua emanen zaie. Huna hemen jaun horien izenak: Gexan Alfaro (Lantziri), Ramuntxo Camblong eta Manex Goyhenetche.

Izenak berak aski ongi aditzera ematen duen bezala, Euskaltzaindiak bere lankide eta laguntzaile bezala hartzen ditu jaun hauk, eta nahi du gure batasunaren lanetan zinez eta egiazki parte har dezaten. Hortakotz, jaun horiei ere galdutuko nieke, hasteko, lantxo bana gure hileroko bilkuretan irakurtzeko presta dezaten, berek libreki hautatutako gai edo sujeta baten gainean. Hau baita, bertzeak bertze, gure batasunean sarrera egiteko eta gure lanetan parte hartzen hasteko biderik hoberena.

Eta finitzeko, eskerrak ematea beste lanik ez zait gelditzen. Eskerrak, bai, bihotz-bihotzez, guztioi: Aiherra-ko jaun merari, Aiherra-ko herriari, hainbeste zoko eta tokitarik etorritako jaun eta anderei, eta egungo besta eder hau antolatzen parte hartu duten guztioi. Eta zorionak bereziki gure Euskaltzaindian sartzea egiten duten jaunoi.

Emile Larre jauna bere mintzaldian